

IX. osztály, IV. forduló, megoldás
2011 / 2012 –es tanév, XVII. évfolyam

1. a) $Z_{Cl} = 17$; $Z_{Br} = 35$; $Z_I = 53$;

Br₂ - molekulában:

35x2x6,023x10²³ db. e⁻ és ugyanannyi p⁺ = **4,21x10²⁵ db.** (0,75 p)

ICl - molekulában:

(53+17)x6,023x10²³ db. e⁻ és ugyanannyi p⁺ = **4,21x10²⁵ db. e⁻**; (0,75p)

b) A **Br₂ molekula apoláris**, így a molekulák között **a gyenge van der Waals** típusú **kötések** hatnak; a **ICl molekula poláris** (I - pozitív pólus, Cl - negatív pólus), és ezért itt az **erősebb dipol-dipol kölcsönhatás van** a molekulák között. (1,0 p)

Az **o.p. érték szilárd → folyékony átalakulást** jelent, amelynek során a molekulák közötti **vonzóerőt kell legyőzni** ahhoz, hogy egymástól eltávolodjanak. **Erősebb vonzóerő felszakításához nagyobb energia** kell, ezért a **ICl o.p. értéke magasabb**, mint a közel azonos molekulatömegű Br₂ - molekulából álló anyagé. (1,0 p)

2. a) **H, Cl, O** - összetétel (0,75 p)

b(1) **HClO**; (+1 o.sz.); **hipoklórossav** / **hidrogén-hipoklorit** / **hidrogén-[oxo-klorát]** (0,75 p)

b(2) **HClO₂**; (+3 o.sz.); **klórossav** / **hidrogén-klorit** / **hidrogén-[dioxo-klorát]** (0,75 p)

b(3) **HClO₃**; (+5 o.sz.); **klórsav** / **hidrogén-klorát** / **hidrogén-[trioxo-klorát]** (0,75 p)

b(4) **HClO₄**; (+7 o.sz.); **perklórsav** / **hidrogén-perklorát** / **hidrogén-[tetraoxo-klorát]** (0,75 p)

c) (1) **hipokloritok**; (2) **kloritok**; (3) **klorátok**; (4) **perklorátok** (1,0 p)

d) A **klórnak vízben** való oldódásakor keletkezik: **Cl₂ + H₂O → HClO + HCl** (1,0 p)

e) (1) **Cl₂O : diklór-oxid**; (2) **ClO₂ : klór-dioxid**; (1,0 p)

(3) **ClO₂ és Cl₂O₆ : diklór-hexaoxid**; (4) **Cl₂O₆ és Cl₂O₇ : diklór-heptoxid** (1,5 p)

f) **Cl₂O + H₂O → 2HClO** (0,25 p)   **2ClO₂ + H₂O → HClO₂ + HClO₃** (0,5 p)
Cl₂O₆ + H₂O → HClO₃ + HClO₄ (0,5 p)   **Cl₂O₇ + H₂O → 2HClO₄** (0,25 p)

g) **HClO < HClO₂ < HClO₃ < HClO₄** (0,25 p)

3. (6,0 p)

S. sz.	Anyag neve	Képlet (0,2 p/képlet)	Szín betűjele (0,1p/szín)	S. sz.	Anyag neve	Képlet (0,2 p/képlet)	Szín betűjele (0,1 p/szín)
1.	rézgálic	<u>CuSO₄·5H₂O</u>	<u>e</u>	11.	hipermangán	<u>KMnO₄</u>	<u>h</u>
2.	szalmiáksó	<u>NH₄Cl</u>	<u>a</u>	12.	kalkopirit	<u>CuFeS₂</u>	<u>f</u>
3.	bórax	<u>Na₂B₄O₇·10H₂O</u>	<u>a</u>	13.	nemesrozsda	<u>CuCO₃·Cu(OH)₂</u>	<u>j</u>
4.	bórkarbid	<u>B₁₂C₃ (B₄C)</u>	<u>b</u>	14.	fixirsó	<u>Na₂S₂O₃</u>	<u>g</u>
5.	cinóber	<u>HgS</u>	<u>c</u>	15.	kéjgáz	<u>N₂O</u>	<u>a</u>
6.	dolomit	<u>CaMg(CO₃)₂</u>	<u>g</u>	16.	mínium	<u>Pb₃O₄(PbO₂·2PbO)</u>	<u>c</u>
7.	foszforosav	<u>H₃PO₃</u>	<u>a</u>	17.	ónhamu	<u>SnO₂</u>	<u>g</u>
8.	kéksav	<u>HCN</u>	<u>a</u>	18.	ózon	<u>O₃</u>	<u>k</u>
9.	oltott mész	<u>Ca(OH)₂</u>	<u>g</u>	19.	szénkéneg	<u>CS₂</u>	<u>a</u>
10.	ciánkáli	<u>KCN</u>	<u>g</u>	20.	szublimát	<u>HgCl₂</u>	<u>g</u>

4. a) (8,32 p)

Sor száma	Elem rendszáma + vegyjele (0,04+0,04=0,08 p)	Sor száma	Elem rendszáma + vegyjele (0,04+0,04=0,08 p)
1	<u>23 - V; 96 - Cm; 40 - Zr</u>	22	<u>64 - Gd; 54 - Xe; 27 - Co</u>
2	<u>4 - Be; 97 - Bk; 66 - Dy</u>	23	<u>73 - Ta; 28 - Ni; 26 - Fe; 95 - Am</u>
3	<u>99 - Es; 63 - Eu</u>	24	<u>1 - H; 7 - N</u>

4	90 - Th; 71 - Lu; 22 - Ti	25	33 - As; 16 - S; 8 - O; 57 - La
5	101 - Md; 91 - Pa	26	25 - Mn; 10 - Ne; 29 - Cu; 51 - Sb
6	82 - Pb; 98 - Cf	27	6 - C; 34 - Se
7	75 - Re; 44 - Ru; 37 - Rb	28	24 - Cr; 35 - Br; 80 - Hg; 79 - Au; 42 - Mo
8	61 - Pm; 84 - Po; 62 - Sm	29	72 - Hf; 17 - Cl; 5 - B; 78 - Pt
9	14 - Si; 32 - Ge; 76 - Os	30	92 - U; 60 - Nd; 21 - Sc
10	94 - Pu; 19 - K; 31 - Ga	31	12 - Mg; 30 - Zn; 103 - Lr
11	68 - Er; 65 - Tb; 69 - Tm	32	74 - W; 50 - Sn; 15 - P
12	81 - Tl	33	104 - Ku
13	39 - Y; 70 - Yb; 18 - Ar	34	9 - F; 83 - Bi
14	13 - Al; 59 - Pr	35	52 - Te, 46 - Pd; 89 - Ac
15	38 - Sr; 43 - Tc	36	3 - Li; 47 - Ag; 77 - Ir
16	48 - Cd; 20 - Ca; 85 - At	37	100 - Fm; 87 - Fr; 67 - Ho
17	56 - Ba; 58 - Ce; 55 - Cs	38	2 - He; 11 - Na; 93 - Np
18	45 - Rh; 88 - Ra	39	41 - Nb; 102 - No
21	36 - Kr; 53 - I; 49 - In; 86 - Rn		

- b) **104 elem** (0,25 p)
c) **Z = 104, Ku** = kurcsatóvium; **ma elfogadott: rutherfordium, Rf** (0,33 p)
5. a) **reakcióegyenlet: $CuSO_4 + Fe \rightarrow FeSO_4 + Cu$** (0,5 p)
- a **feloldott anyag tömege** az oldatban: $m(CuSO_4) = 250 \times 4 / 100 = 10 \text{ g } CuSO_4$ (0,5 p)
- móltömegek: **$M(CuSO_4) = 159,5$**   **$M(FeSO_4) = 152$** (0,4 p)
- az **elszintelenítéshez a Fe-reszelék** tömege: $m(Fe) = 10 \times 56 / 159,5 = 3,51 \text{ g } Fe$ (0,5 p)
- b) - **a reakció után megmaradt oldat:**
250 g eredeti oldat + $m(Fe) - m(\text{kivált Cu})$ (0,75 p)
 $m(Cu) = 10 \times 63,5 / 159,5 = 3,98 \text{ g } Cu \text{ kivált}$ (0,5 p)
 $m(\text{oldat, végső}) = 250 + 3,51 - 3,98 = 249,53 \text{ g megmaradt oldat}$ (0,25 p)
- a **fenti oldatban** a $FeSO_4$ tömege: $m(FeSO_4) = 10 \times 152 / 159,5 = 9,52 \text{ g } FeSO_4$ (0,5 p)
 $m/m\%(FeSO_4) = 100 \times 9,52 / 249,53 = 3,81 \% FeSO_4$ (0,7 p)
- c) A **$CuSO_4$ vizes oldata kék színű**, míg a **Fe-al történő teljes átalakulás** után az oldatban visszamaradt **$FeSO_4$ vizes oldata színtelen**. (0,5 p)
6. a) Megnevezés, felhasznált anyagok, reakciókörülmények, megfigyelt jelenségek, stb. (3,0 p)
(A megnevezett kísérlet egyéni értékelése a fenti szempontok szerint!)
- b) **Miért** volt ez a kísérlet számodra **emlékezetes?** (1,0 p)
(A megnevezett kísérlet egyéni értékelése a fenti szempontok szerint!)
- c) A megnevezett kísérlet **reakciók egyenletei!** (1,5 p)
- d) A megnevezett kísérletben tapasztalt **jelenségek magyarázata!** (1,5 p)
7. b) - **helyes sorrend;** (0,1 p)
(1)-es terület: **magnézium; Z = 12; Mg** és **promécium; Z = 61; Pm** (0,6 p)
(2)-es terület: **alumínium; Z = 13; Al** és **szamárium; Z = 62; Sm** (0,6 p)
(3)-as terület: **szilícium; Z = 14; Si** és **itterbium; Z = 70; Yb** (0,6 p)
(4)-es terület: **szkandium; Z = 21; Sc** és **asztácium; Z = 85; At** (0,6 p)
(5)-ös terület: **germánium; Z = 32; Ge** és **neptúnium; Z = 93; Np** (0,6 p)
(6)-os terület: **stroncium; Z = 38; Sr** és **plutónium; Z = 94; Pu** (0,6 p)
(7)-es terület: **cirkónium; Z = 40; Zr** és **amerícium; Z = 95; Am** (0,6 p)
(8)-as terület: **palládium; Z = 46; Pd** és **berkélium; Z = 97; Bk** (0,6 p)
(9)-es terület: **neodímium; Z = 60; Nd** és **flerovium; Z = 114; Fl** (0,6 p)

a)

(4,0 p)

67; 73; 239; 258; 318; 527; 864; 3892; 4915; 5431; 7547; 8242; 9295; 18693

1	9	7	8	5	2	4	3	6
MP	MM	II	UU	ÁÍ	LZ	EL	TI	CB
8	6	2	1	4	3	9	7	5
UU	ZC	AR	SA	MM	AU	MM	II	ÍR
5	4	3	9	7	6	1	8	2
ÉÉ	NM	GO	MM	II	RN	SI	UU	TZ
2	7	1	4	6	9	8	5	3
SZ	II	SA	MT	NN	MM	UU	ÓN	RU
3	5	6	7	8	1	2	9	4
ZK	ÁN	DC	II	UU	NG	LT	MM	OT
9	8	4	2	3	5	6	1	7
MM	UU	AT	EE	RP	ÚÁ	CN	PS	II
6	2	5	3	9	8	7	4	1
NC	MI	ÍÓ	LR	MM	UU	II	RD	NF
7	3	9	6	1	4	5	2	8
II	ER	MM	DL	BP	KL	IO	LE	UU
4	1	8	5	2	7	3	6	9
KR	CA	UU	ÉÁ	AE	II	OE	MV	MM

2011/2012 IX. oszt. IV. forduló megoldás